

Professionaliseringsprogramma Pedagogische Sensitiviteit RAAK Pro Sense

D.H. van Eijk en M.C.H.L. Diemel

Doel: Het verhogen van kennis, vaardigheden en gevoeligheid van leraren op het gebied van pedagogische sensitiviteit binnen de context van het ontwikkelen van communicatieve en sociale competenties van leerlingen.

Doelgroep: Leraren in het basis- en voortgezet onderwijs die zich willen professionaliseren op het gebied van pedagogische sensitiviteit in relatie tot het stimuleren van de sociale en communicatieve competenties bij leerlingen.

Inhouden en opzet van de bijeenkomsten

In dit professionaliseringsprogramma vergroot je je eigen kennis, vaardigheden en gevoeligheid van pedagogische sensitiviteit. Hiervoor neem je afwisselend deel aan plenaire professionaliseringsbijeenkomsten en intervisiebijeenkomsten in de vorm kritisch reflexieve gesprekken.

Pedagogische sensitiviteit van leraren vormt de basis voor een goede relatie met leerlingen en draagt voor een belangrijk deel bij aan het leren en ontwikkelen van kinderen. Je hebt pedagogische sensitiviteit nodig om goed in te kunnen spelen op de behoeften van leerlingen. Inspelen op behoeften vindt doorgaans 'in het moment' en onbewust plaats, waarbij zowel theoretische-, contextuele- als ervaringskennis onbewust worden ingezet (Diemel en Van Eijk, 2015). Pedagogische situaties zijn meestal niet te voorspellen en een pedagogisch sensitieve leraar voelt in die situatie aan welke keuzes pedagogisch juist zijn. Pedagogische sensitiviteit kent naast een vluchtige, ongrijpbare kant ook meer tastbare elementen:

- een alerte waarneming om signalen van leerlingen op te pikken,
- een open, empathische interpretatie van de waarneming,
- een adequate en tijdige respons, en
- aandacht voor (herstel van) balans.

In het professionaliseringsprogramma leer je zicht te krijgen op wat pedagogische sensitiviteit inhoudt en hoe je je eigen pedagogisch sensitieve leraarsgedrag kunt (h)erkennen en ontwikkelen. Tijdens de professionaliseringsbijeenkomsten maken we gebruik van recente en relevante theorie, praktijkvoorbeelden ter concretisering van de theorie en actieve werkvormengericht op samen leren met anderen en uitwisseling van praktijkervaringen en beeldvormingen. Na iedere plenaire bijeenkomst vindt een intervisiebijeenkomst plaats waarin je aan de slag met de nieuwe kennis die je hebt opgedaan. Hierbij wordt gebruik gemaakt van intervisie met behulp van beeldfragmenten (Diemel & Van Eijk, 2014). Vlak voor iedere intervisiebijeenkomst maak je een video-opname van een lessituatie waarin jijzelf en leerling(en) in beeld zijn en waarin een good practice of dilemma met betrekking tot pedagogische sensitiviteit aan de orde is. Je kiest uit de opname een beeldfragment

(max 5 min) van een interactie met leerling(en), neemt dit mee naar de intervisiebijeenkomst en voert hierover een kritisch reflexief gesprek (De Keijzer & Van Rooijen, 2015).

Inhoudelijke doelen per bijeenkomst

Professionaliseringsbijeenkomst 1

- 1) Je hebt een goed beeld van wat dit professionaliseringsprogramma en het onderzoek daaromheen inhouden.
- 2) Je weet wat pedagogische sensitiviteit inhoudt.
- 3) Je kunt verschillende vormen van pedagogische sensitief leraarsgedrag herkennen in beeldfragmenten.
- 4) Je krijgt een eerste zicht op jouw eigen beeld van pedagogische sensitiviteit.
- 5) Je krijgt een tool aangereikt waarmee je het beeld dat je leerlingen van jouw pedagogische sensitiviteit hebben, kunt onderzoeken en erover in gesprek kunt gaan.
- 6) De opdracht voor de intervisiebijeenkomsten is helder.

Intervisiebijeenkomst 1

- 1) Je komt met je intervisiegroepje tot een manier van leren die voor iedereen veilig en stimulerend is.
- 2) Je laat een beeldfragment zien van een situatie naar aanleiding waarvan je in gesprek kunt gaan over de manier waarop jij pedagogisch sensitief handelt.
- 3) Je krijgt zicht op je eigen pedagogische sensitiviteit.

Professionaliseringsbijeenkomst 2

- 1) Je kennis over pedagogische sensitiviteit is verdiept.
- 2) Je kunt manieren van pedagogisch sensitief handelen verbinden met communicatieve competenties van leerlingen en dit inzetten om de communicatieve competenties van leerlingen te vergroten.
- 3) Je kunt manieren van pedagogisch sensitief handelen verbinden met sociale competenties van leerlingen en dit inzetten om de communicatieve competenties van leerlingen te vergroten .
- 4) Je hebt eigen opvattingen met betrekking tot pedagogische sensitiviteit verkend en verwoord.

Intervisiebijeenkomst 2

- 1) Je krijgt zicht op en bent je bewust van je beweegredenen om op een bepaalde manier te handelen.
- 2) Je kunt door pedagogisch sensitief te handelen de competenties van een leerling versterken.

Professionaliseringsbijeenkomst 3

- 1) Je kunt pedagogisch sensitief handelen verbinden met communicatieve en sociale competenties van leerlingen.
- 2) Je hebt een beeld gekregen hoe jij op een pedagogisch sensitieve manier aan doelen op het gebied van communicatieve en sociale competenties van leerlingen kunt werken.
- 3) Je weet op welke manier jouw pedagogisch sensitief handelen beïnvloed kan worden door waarden, normen en aannames.

Intervisiebijeenkomst 3 & 4

- 1) Je kunt door pedagogisch sensitief te handelen de communicatieve c.q. sociale competenties van verschillende leerlingen versterken.
- 2) Je bent je bewust van je eigen waarden, normen en aannamen die jouw pedagogisch sensitief handelen sturen, kunt hierop kritisch reflecteren ten behoeve van toekomstig pedagogisch sensitief handelen.

Professionaliseringsbijeenkomst 4

- 1) Je hebt zicht op het spanningsveld tussen onderwijsdoelen en afstemming: sensitiviteit.
- 2) Je hebt ervaren op welke manier je zelf in een oefening handelt en kunt dat verbinden aan je eigen pedagogisch sensitieve handelen.
- 3) Je hebt je eigen waarden, normen en aannamen met betrekking tot je pedagogische visie onderzocht, zoveel mogelijk geëxpliciteerd en verbonden met je eigen pedagogisch sensitief handelen in relatie tot het bevorderen van de communicatieve/sociale competenties van leerlingen.
- 4) Je hebt gereflecteerd op je eigen ontwikkeling in pedagogische sensitiviteit, je eigen waarden en normen daarbij en je een beeld gevormd hoe je hier mee verder wilt gaan.

Bronnen

Diemel, M.C.H.L. & Eijk, D.H. van (2014). *Achtergronden en beschrijving van interventies binnen RAAK Pro Sense.*

Diemel, K. & Eijk, D. van (2015). *Ontwikkeling van een vragenlijst over Pedagogische Sensitiviteit.*

Keijzer, H. de & Rooijen, R. van (2015). *Een kritisch reflexief gesprek tussen leraren over hun pedagogische opvattingen.*